

LUYỆN TẬP TÓM TẮT VĂN BẢN NGHỊ LUẬN

I – BÀI TẬP

1. Tóm tắt bài đọc thêm *Mấy ý nghĩ về thơ* của Nguyễn Đình Thi trong khoảng 20 dòng.

2. Bài tập 2, sách giáo khoa, trang 66.

3. Tóm tắt đoạn trích sau đây :

"Văn học có một đặc điểm quan trọng là có ý nghĩa, nhưng ý nghĩa đó được thể hiện tiềm ẩn. Đọc văn học tức là đi tìm ý nghĩa tiềm ẩn đó. Phê bình văn học từ xưa đến nay đều chơi trò đi tìm ý nghĩa của văn học, một "trò chơi" chẳng khác gì ú tím. Có khi ta chạy về phía này, nhưng ý nghĩa lại nằm trốn ở phía kia ; có khi ta hô bắt được rồi, buông tay ra hoá ra bắt trượt. Ý nghĩa là điều mê hoặc lớn nhất và niềm đam mê lớn đối với người đọc. Mọi tác phẩm văn học mà ta cho là hay đều thấp thoáng một ý nghĩa thú vị ở bên trong.

Người ta đã xây dựng nên nhiều lí thuyết và phương pháp để nắm bắt ý nghĩa. Người thì chủ trương trực cảm, người lại chủ trương phân tích khoa học. Nào phương pháp tiểu sử, nào chủ nghĩa cấu trúc, nào phân tâm, nào kí hiệu, nào giải mã, nào hiện tượng học, nào ngôn ngữ học,... Nhưng dù là phương pháp nào, chung quy, đọc văn học là thông qua văn bản văn học mà đọc hiểu một văn bản lớn hơn là thế giới và cuộc đời, là đi tìm ý nghĩa cuộc đời qua văn bản văn học. Đọc văn là cuộc đi tìm ý nghĩa nhân sinh qua các văn bản thẩm mỹ của văn học bằng chính tâm hồn người đọc. Các phương pháp chỉ là phụ trợ.

Ý nghĩa của văn học không chỉ nằm trong văn bản, mà còn nằm trong mối liên hệ nhiều mặt với văn bản cuộc đời. Vì thế ngoài văn bản phải tìm hiểu lịch sử, văn hoá, tâm lí,... mới đọc hiểu văn bản nghệ thuật. Có thời người ta hiểu ý nghĩa văn bản là cố định, ai đó tài năng phát hiện một lần là dùng cho mãi mãi. Lí thuyết ngày nay cho thấy ý nghĩa của văn học không ngừng biến động, lớn lên tuỳ vào các văn bản mà nó liên hệ. Vậy nên cuộc đi tìm ý nghĩa không có hồi kết thúc. Có lúc người ta hiểu ý nghĩa tác phẩm là đơn nhất, chỉ cần ai đó có tài phát biểu một câu là nắm hết hồn vía. Song thực tế cho thấy tác phẩm văn học có nhiều tầng nghĩa, đa nghĩa, mơ hồ, không dễ dàng gì tóm lược được vào một câu nhận định hay công thức nào đó. Không ai có thể đọc một lần là xong. Mỗi lần đọc, mỗi cách đọc chỉ là một chặng trên con đường chạy tiếp sức của biết bao độc giả đến với tác phẩm. Với lí thuyết tiếp nhận và quan niệm mới về tác phẩm văn học, một chân trời mới cho công việc đọc văn được mở ra. Mọi người đọc đều có cơ hội bình đẳng như nhau trong trò chơi tìm nghĩa. Không ai có tiếng nói cuối cùng. Không ai là duy nhất đúng. Tác phẩm ngày càng giàu có lên trong tình yêu văn học của mọi người.

Nhưng văn học là hiện tượng có quy luật. Thường thức văn học cũng có quy luật. Người đọc văn học không có quyền tuyệt đối tự do, mà phụ thuộc vào cấu tạo của văn bản. Như người ca sĩ hát bài hát của mình theo bản nhạc của nhạc sĩ, người đọc văn học cũng phải cảm nhận tác phẩm theo cung bậc của văn bản. Tuy nhiên văn bản chưa phải đã là tác phẩm.

Tác phẩm văn học và đọc văn học thật là một hiện tượng diệu kì. Theo các nhà khoa học quan sát, khi chưa đọc, văn bản in chỉ là một vật, một khách thể, nhưng khi đã đọc thì dần dần khách thể đó biến mất, sách vẫn còn đó nhưng đồng thời lại "biến mất" để nhường chỗ cho thế giới hình tượng, sách từ bên ngoài chuyển vào trong nội tâm người đọc, người đọc hoá thân vào nhân vật trong sách. Tại sao khi đọc sách ta bỗng toàn tâm toàn ý suy nghĩ về những điều chưa bao giờ nghĩ tới? Hoá ra ta suy nghĩ bằng những ngôn từ, hình tượng của nhà văn, còn nhà văn thì phát biểu bằng tâm hồn, trí tuệ của ta! Cho nên tuy biết rõ tác phẩm là của nhà văn mà ta vẫn thấy có toàn quyền giải thích, hứng thú giải thích và khi nói là ta giải thích, ta ấy đâu phải là chính ta! Nhà văn chiếm chỗ trong tâm trí ta, còn ta thì chiếm tác phẩm của họ! Cho nên tác phẩm văn học là một sản phẩm lạ lùng, nó gần như xoá bỏ ranh giới giữa ta và tác giả. Người đọc không phải "đem" mà đã "chơi" tác phẩm trên bản nhạc của nhà văn, do vậy tùy theo người "chơi" mà tác phẩm có sự khác nhau.

Hiểu như vậy, người đọc có vai trò rất lớn. Đọc văn không bao giờ giản đơn chỉ là đọc văn bản, mà còn bao hàm sự ý thức cả cái cách mà mình hiểu tác phẩm nào đó, là tìm ra cái tác phẩm "của mình".

(Trần Đình Sử – *Đọc văn học văn*)

II – GỢI Ý GIẢI BÀI TẬP

1. Đọc kĩ bài văn, đánh dấu những câu, những ý chính thể hiện quan niệm về thơ của Nguyễn Đình Thi. Bài tóm tắt tuy yêu cầu trong khoảng 20 dòng, nhưng phải phản ánh cho được quan niệm của Nguyễn Đình Thi về thơ. Quan niệm về thơ của tác giả khá sâu sắc và tinh tế. Tập đọc - hiểu và tóm tắt chính xác, đầy đủ cũng là một cách học quan niệm về thơ của một nhà thơ có tầm cỡ, một hành trang văn hoá để bước vào đời.

2. *Thương tiếc nhà văn Nguyễn Hồng* của nhà phê bình văn học Nguyễn Đăng Mạnh là một bài viết hay, chính xác và xúc động về một nhà văn quan trọng của văn học Việt Nam thế kỉ XX. Ý tứ của bài văn rất rõ. Hãy đọc kĩ, đánh dấu từng ý chính rồi viết lại thành bài tóm tắt sao cho bài viết liền mạch. Không viết tóm tắt theo lối gạch đầu dòng.

3. Học sinh tự làm.